

PATRIARCHAT ANTIOCHEŃSKI.

Pierwszym głosicielem Dobrej Nowiny na terenach przyszłego Patriarchatu antiocheńskiego był sam Pan nasz Jezus Chrystus. Ewangelści Mateusz i Marek wspominają jak Zbawiciel przybywszy do granic Tyru i Sydonu uzdrowił opętaną córkę Greczynki rodem z Syrofenicji (Mt 15,21; Mk 7,24). Wśród siedmiu pierwszych diakonów wymieniony jest Mikołaj z Antiochii. Fakt ten świadczy o tym, że w Antiochii od pierwszych chwil istnienia chrześcijaństwa działała prężna gmina, której jeden z członków był współpracownikiem św. Apostołów. Z Antiochią związana jest również działalność św. Apostoła Pawła, który pochodził z niedalekiego, syryjskiego Tarsu. Jeszcze jako gorliwy prześladowca chrześcijan, Saul zamierzał udać się do Damaszku, aby prześladować miejscowych wyznawców Chrystusa. W czasie podróży doszło do jego cudownego nawrócenia. W Damaszku przyjął on chrzest z rąk naczelnika miejscowej gminy Ananiasza. Należy również wspomnieć o św. Apostole Piotrze, który znacząco przyczynił się do chrystianizacji miasta – jest on uznawany za pierwszego biskupa Antiochii.

Dzieje Apostolskie wiele mówią o chrystianizacji terenów obecnego Patriarchatu. Po śmierci arcydiakona Stefana chrześcijanie masowo uciekając przed prześladowaniami: „*dotarli aż do Fenicji, na Cypr i do Antiochii, głosząc słowa samym tylko Żydom*” (Dz. 11,19). Szczególnie w tej ostatniej miejscowości, ilość nawróconych była tak wielką, że „*wieść o nich dotarła także do uszu Kościoła w Jeruzolimie; wysłali więc do Antiochii Barnabę. ... Ten odszukał później Pawła i przez cały rok pracowali razem w Kościele nauczając wielką rzeszę ludzi. W Antiochii też nazwano po raz pierwszy uczniów chrześcijanami.*” (Dz. Ap. 11, 22-26).

Antiochia w pierwszych wiekach chrześcijaństwa, była jednym z najważniejszych miast regionu. Krzyżowały się tu drogi handlowe i zderzały prądy filozoficzne z terenów całego cesarstwa. Dynamizowało to miejscowe szkolnictwo chrześcijańskie. Istniejąca w tym mieście Szkoła Katechetyczna, podobnie jak i aleksandryjska szkoła katechetyczna, odegrała wielką rolę w kształtowaniu ortodoksyjnej nauki Kościoła.

Hierarchowie miejscowego Kościoła sprzeciwili się arianizmowi - herezji kwestionującej boskość Syna Bożego, a głoszonej przez aleksandryjskiego kapłana Ariusza,. Dali temu wyraz na soborze lokalnym w Antiochii w 324 roku. Aktywnie uczestniczyli również w pracach I Soboru powszechnego, na którym biskupi Antiochii, Damaszku, Irenopolis, Seleucji, Sodomy, Sydonu, Tyru, i wielu innych miast Bliskiego Wschodu podpisali decyzję osądzającą herezję arianizmu. Herezje, które pojawiła się w V w. – nestrianizm i monofizytyzm - naruszając jedność Kościoła powszechnego wniosły wiele zamętu również w życie społeczności antiocheńskiej.

Okres Soborów Powszechnych był czasem kształtowania się granic Patriarchatu. Na początku III wieku, biskup Antiochii był już nie tylko metropolitą, lecz egzarchą całej Syrii. Kanon 6-ty pierwszego Soboru powszechnego mówi: „*niech również będą zachowane prerogatywy Kościoła w Antiochii i innych eparchii*”. Ostateczne miejsce patriarchatu antiocheńskiego w dyptychu Kościołów zostało ustalone na IV Soborze powszechnym (451) i na soborze „trullańskim” (692).

W 638 roku cała Syria zajęta została przez Arabów. Ze względów politycznych popierali oni Kościół jakobicki (monofizycki) i prześladowali Kościół ortodoksyjny (melchicki), utrudniając tym działalność patriarchatu. Nastąpiły czasy wzmożonej islamizacji. Językiem panującym stał się arabski. Zabroniono budowy nowych świątyń chrześcijańskich i prowadzenia wszelkich sporów religijnych z muzułmanami. Ograniczano życie zakonne. Następowo stopniowe osłabianie pozycji Kościoła Antiochii.

W 969 roku Antiochia została odzyskana przez Bizancjum. Ogłoszona została wolność religijna, odradzało się życie duchowe chrześcijan i wzrastało znaczenie Patriarchatu. Niestety już w 1084 roku Antiochia została ponownie zdobyta przez Arabów. Ich władza była tym razem krótkotrwałą i nie wyrządziła Kościołowi większych szkód.

W 1098r. Antiochia została zdobyta przez krzyżowców, co przyczyniło się to do znacznego wpływu Kościoła zachodniego na terytorium patriarchatu. Krzyżowcy założyli tu łacińskie biskupstwo z patriarchą Bernardem na czele. W tym okresie wschodni antiocheńscy patriarchowie

przebywali w Konstantynopolu. Tam również udzielali oni święceń biskupom i wysyłali ich do Antiochii. Sytuacja jeszcze bardziej skomplikowała się po zajęciu Konstantynopola przez krzyżowców w 1204 roku. Dwa lata później władca Antiochii Bohemund IV zezwolił prawosławnemu patriarsze Symeonowi III na powrót do Antiochii. Wywołało to ostry protest papieża i łacińskiego patriarchy Piotra. Mimo tych protestów patriarcha Symeon III pozostawał na swojej katedrze do roku 1214. Ostatecznie prawosławny hierarcha zmuszony został do ucieczki i schronił się w Królestwie Nicei, gdzie zmarł w 1235 roku.

W roku 1268 sułtan Egiptu Mameluk Beibars el Bondogary (1261-1277) zajął całą Syrię wraz z Antiochią. Niewola ta nie była jednak tak uciążliwa jak wolność pod berłem krzyżowców. W tym czasie, w związku ze zniszczeniem Antiochii, siedzibę patriarchy przeniesiono do Damaszku. Kościół mógł jednak w miarę spokojnie rozwijać się.

W 1517 roku terytorium Azji Mniejszej zostało opanowane przez Turków Osmańskich. Miejscowemu patriarsze nadano prawo nadzoru nad chrześcijańską ludnością Syrii z zastrzeżeniem, że życiem musiał on odpowiadać za ich lojalność wobec władz. W zamian miał mieć względną swobodę w sprawach religijnych i możliwość ustanawiania własnych podatków. Utrzymanie spokoju nie należało jednak do prostych zadań. Grecy chcieli walczyć o swą niezależność, a to oznaczało prześladowania. Równie wielkim problemem Kościoła Antiochii były próby zmuszenia prawosławnych do unii z Rzymem. Miało to miejsce w schyłkowym okresie bizantyjskiego panowania, a nasiliło się po upadku Konstantynopola. Wiele wysiłku w propagowanie unii włożyli przybyli w 1583 r. do Syrii jezuita. W wyniku ich działalności powstał arabsko-katolicki kościół unicki w Syrii. Działania unijne nie doprowadziły do oderwania od Prawosławia zbyt wielu wyznawców. Co więcej w 1846 roku wielu unitów powróciło do Kościoła prawosławnego (między innymi biskup Amidy wraz ze swoimi wiernymi). Za panowania patriarchy Hieroteusza proces ten jeszcze bardziej się nasilił. Do Prawosławia powróciło tysiące wiernych Egiptu i Syrii. W 1860 roku została wystosowana encyklika czterech wschodnich patriarchów, którzy zaakceptowali ich powrót do Kościoła. Patriarchat liczył wówczas 4 metropolie i 15 diecezji. Utrzymywał 14 klasztorów i seminarium duchowne.

Po pierwszej wojnie światowej w 1918 roku część Syrii została przyłączona do Królestwa Iraku. Na pozostałej części w dniu 25 lipca 1922 roku został ratyfikowany przez Ligę Narodów mandat francuski, co wcale nie przyczyniło się do poprawy sytuacji Kościoła prawosławnego.

Po drugiej wojnie światowej podjęto kroki zbliżenia ze wszystkimi siostrzanymi Kościołami prawosławnymi. Pogłębiano także kontakty z innymi chrześcijanami przez uczestnictwo w ruchu ekumenicznym. Pod koniec lat 40 znacznemu ożywieniu w Kościele uległ ruch młodzieżowy.

Liczba wiernych należących dziś do Patriarchatu przekracza 3 miliony (nie tylko w Azji). W większości są to Arabowie. Patriarchat składa się z dziewiętnastu metropolii, z których: sześć znajduje się w Syrii, sześć w Libanie, trzy w Turcji, jedna w Iraku, po jednej w Bagdadzie i Kuwejcie, jedna w Australii oraz pięć w Północnej i Południowej Ameryce. Oddzielne parafie Patriarchatu znajdują się na terytorium: Brazylii, Argentyny, Arabii Saudyjskiej, Australii i Nowej Zelandii. Kościół posiada Akademię Teologiczną im. Św. Jana Damasceńskiego (od 1988 r. stanowi ona wydział Uniwersytetu w Balamand).

Od lipca 1979 roku zwierzchnikiem patriarchatu antiocheńskiego jest Ignacy IV, który jest 166 patriarchą Antiochii. Urodził się on w 1920 roku w Syrii. Do godności biskupiej podniesiony został w 1961 roku. Dnia 2 lipca 1979r. został wybrany na patriarchę Antiochii, a intronizacja odbyła się 9 lipca tegoż roku. Oficjalny tytuł patriarchy antiocheńskiego brzmi: „*Wielce Błogosławiony Patriarcha Wielkiej Antiochii, Syrii, Cylicji, Mezopotamii i całego Wschodu*”.

Rezydencja patriarchy i sobór katedralny pod wezwaniem Zaśnień Najświętszej Marii Panny znajdują się w Damaszku